

כי תצא למלחמה על אויבך וגו' וראית בשביה אשת יפת תואר וחשקת בה ולקחת לך לאשה (כא, י).

וארז"ל לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר.

ונראה דזה שפרש"י במלחמת רשות הכתוב מדבר כלומר במלחמת היצר הרע על ענינים שהם רשות, ועי' בכלי יקר שהאריך בכגון זה ועי"ש שעמד על הלשון כי תצא, והענין פשוט שמלחמת התגוננות נקראת מלחמת חובה משא"כ מלחמת רשות שהוא יוצא לשטח האויב לכבוש ממנו עניני הרשות. וז"ש הירא מעבירות שבידו חוזר ממלחמת רשות שהוא עומד עדיין במלחמת החובה.

והיה ביום הנחילו את בניו את אשר יהיה לו לא יוכל לבכר את בן האהובה על פני בן השנואה הבכר (כא, טז).

שנואה היינו גרושה כמ"ש ושנאה וגו' ושלחה מביתו (מפי בעל החלום). ובזה א"ש קושית הגמ' (יבמות כג:) וכי יש שנואה לפני המקום. אך הענין כמ"ש ביפתה (שופטים יא, ב) שאמרו לו אחיו לא תנחל בבית אבינו כי בן אשה אחרת אתה דהיינו זונה. וה"נ ס"ד כיון שנתגרשה אמו אין לו כח בכורה.

כי את הבכר בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים בכל אשר ימצא לו כי הוא ראשית אנו לו משפט הבכרה (כא, יז).

יכיר – יכירנו לאחרים. מכאן א"ר יהודה נאמן אדם לומר זה בני בכור (קדושין עד.).

לכא"ו אין לדרשא זו מבוא בפשט. ונראה דהנה כתיב לתת לו פי שנים וארז"ל (ב"ב קכד.) מתנה קרייה רחמנא ואין לבכור קודם חלוקה. ועיין בנתיב"מ (ע"ז ביאורים סק"ד) שפי' שהוא חוב על האחים לתת מחלקם לבכור. וא"כ זשא"כ כי את הבכור וגו' יכיר לאחרים ר"ל לאחיו לתת לו פי שנים פי' שהם יתנו לו פי שנים. ודו"ק.

כי יהיה לאיש בן סורר ומורה איננו שמע בקול אביו ובקול אמו ויסרו אתו ולא ישמע אליהם (כא, יח).

א"ר יונתן אני ראיתו וישבתי על קברו (סנהדרין עא.).

ובגליון רע"א הק' משו"ע (יו"ד רס"י שס"ד) שאסור לישב על גבי הקבר. ונראה דל"מ דז"א אלא אם הוא נהנה בשיבתו מהגובה או שאר דבר, אבל כל שיושב על קרקע עולם ואין ג"מ לו במה שתחתיו אי"ז נהנה כלל מהקבר שכן לו אם יש שם קבר או אין שם, וז"פ.

וכיו"ב נראה שמותר להניח הפץ ע"ג ספר אם אין כונתו שהספר ישמש כסיד להפץ אלא הספר מונח שם מקודם, ואילו לא היה שם ספר היה מניח החפץ במקומו של הספר אלא שעכשיו שהמקום תפוס ע"י הספר הריהו מניח החפץ על הספר י"ל דשרי, וה"ז דומה למ"ש ר"ת לענין כסיד לדבר האסור בשבת. ועצ"ע.

כי יהיה לאיש בן סורר ומורה איננו שמע בקול אביו ובקול אמו ויסרו אתו ולא ישמע אליהם (כא, יח).

פרש"י בן סו"מ נהרג ע"ש סופו, הגיעה תורה לסוף דעתו, סוף שמכלה ממון אביו וכו' ימות זכאי ואל ימות חייב.

ועיין במהרש"א ר"ה (טז:) דהקשה דבישמעאל אמרינן (בראשית כא, יז) כי שמע אלוקים אל קול הנער באשר הוא שם ואמר רבי יצחק אין דנין את האדם אלא לפי מעשיו של אותה שעה. ועי"ש מש"כ בזה. והנראה דבבן סו"מ התורה אמרה מעם וכל העם ישמעו ויראו, וכמש"כ הרמב"ם דלא הומת בגדול חמאו אלא ליישר בו את הרבים ושלא יהיה תקלה לאחרים, ולכן נמי בסו"מ צריך הכרזה וכו'.

אלא דא"כ צ"ב מהו שאמרו מעם ימות זכאי ואל ימות חייב, ועכצ"ל דנהי דעיקר הטעם הוא למען ישמעו ויראו אבל מהיכ"ת להרוג חף מפשע בשביל שאכל תרטימר בשר ושתה לוג יין, ועי"ז תירצו ימות זכאי ואל ימות חייב והיינו שיש כאן גם טובתו.

והנה כל זה שייך כמובן בבי"ד של מטה שהייבין לדאוג למען ישמעו ויראו, משא"כ בבי"ד של מעלה דליכא האי טעמא ונשאר רק הטעם שנידון ע"ש סופו ובהאי טעמא לחוד לא סגי כדאמרינן ולכך בישמעאל אמרינן דבאשר הוא שם ודו"ק.

כי יהיה לאיש בן סורר ומורה איננו שמע בקול אביו ובקול אמו ויסרו אתו ולא ישמע אליהם (כא, יח).

ברמב"ם (פ"ו ממרים ה"ח) בן סו"מ שמחלו לו אביו ואמו מחול. ועי' מל"מ שם דלרש"י (פנה' פה:) דוקא קודם הבאה לב"ד, ולהרמב"ם אף לאחר הבאה.

ולדידי קשה דאפילו קודם הבאה לא תיהני מחילה לאחר שחטא, דהא מדמינן ליה בגמ' לסוטה והא קי"ל סוטה (כה.) דבעל שמחל על קינויו אין קינויו מחול אא"כ מחל קודם סתירה אבל לא אח"כ, וה"נ בסו"מ צ"ל המחילה אחר ההתראה הראשונה או לכה"פ אחר המלקות וההתראה השניה דכתיב בה ויסרו אותו ועכ"פ קודם האכילה השניה וצ"ע.

לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים והתעלמת מהם השב תשיבם לאחריך (כב, א).

והתעלמת פעמים שאתה מתעלם, כגון כהן והיא בביה"ק, פשיטא האי עשה והאי לא תעשה ועשה ולא אתי עשה ודחי את לא תעשה ועשה (ב"מ ל.).

בנמוקי" (טז.) מדפי הרי"ף תמה תיפול דאי"ז בעידנא דכי מיטמא עבר בלאו ואינו מקיים עשה עד דמיהדר ליה למרא, ועי"ש מ"ש בזה בשם הר"ן. ותימא דהא השבת אבידה גדרה מניעת הפסד מחברו וכדאמר' גבי אבידת קרקע (שם לא.) ראה מים שוטפין וכו' וא"כ מיד שנוטלה ונעשה עליה שומר אבידה קיים מצות השבת, וצ"ע.

וכן תעשה לחמרו וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה לא תוכל להתעלם (כב, ג).

פסחים (מט:) ע"ה אין מכריזין על אבידתו. וכתב הר"ן דאינו חייב לחזר אחריה אבל אם אתא לידיה חייב להשיבה.

ובקו"ש פסחים (אות ר"ג) כתב עי"ז וז"ל קשה להבין מעם החילוק דממ"נ אם ע"ה הוא בכלל אחיך חייב לחזר אחריה ואם אינו בכלל אחיך וכמו שפרש"י דהרי הוא כנכרי א"כ אבידתו מותרת.

והנ"ל דהנה בב"ק (קיג:) אמרינן דאבידת גוי מותרת שנא' לכל אבידת אחיך לאחריך אתה מחזיר וא"א מחזיר לגוי, ופרכינן ואימא ה"מ היכא דלא אתי לידיה דלא מיחייב לאהדורי בתרה אבל היכא דאתי לידיה אימא ליהדריה, אמר רבינא ומצאתה דאתאי לידיה משמע ואפ"ה אמר קרא אחיך ולא גוי. ולכא"ו צ"ב דלפ"ז משמע מלשון הפסוק דאינו חייב בהשבת אבידה אא"כ מטי לידיה ודוחק לומר דלא אתא חך קרא דומצאתה אלא בשביל דיוקא דקרא. ועי"כ צריך לומר דפשטיה דקרא יתפרש כהר"ן, וה"פ וכן תעשה לכל אבידת אחיך אשר תאבד ממנו דהנך חייב לחזר עליהם להחזירם לו, ומצאתה בא לחדש דיש אח שאינו חייב באמת לאהדורי אא"כ בא לידו ואיזהו זה ע"ה וכשיטת הר"ן ודו"ק.

כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך כי יפל הנפל ממנו (כב, ח).

* ורמז לדבר פי שנים ג' מתן. אנכי, יכיר ג' ספק רמז למ"ד שאין נאמנות לאב לומר זה בני בכור אלא במקום ספק.

פי' ע"י לקיחת אשה ובנין בית בישראל אתה עושה מעקה לך לישמר מנפול בחטא, ורמוז מעקה ר"ת הרהורי עבירה קשים מעבירה וכמשרז"ל (קידושין כט): לא נשא אשה כל ימיו בהרהורי עבירה.

על כל דבר פשע על שור על חמור על שם על שלמה על כל אברה אשר יאמר כי הוא זה עד האלהים יבא דבר שניהם אשר ירשיען אלהים ישלם שנים לרעהו (כב, ח).

יש חילוק בין דיני נפשות לדיני ממונות בדב"נ צריך ב' דברים שיהא האדם מחויב באמת מיתה, ושהב"ד יגמרו דינו למיתה ובלא"ה פטור (וע' רש"י פ' משפטים ונקי וצדיק אל תהרוג דנקי מי שנגמ"ד בב"ד אלא שבאמת אינו חייב, וצדיק להיפך). משא"כ בד"מ סגי בחד מינייהו דכשחייב באמת אפי' אין שם ב"ד חייב, וכשנגמ"ד אפי' אינו חייב באמת חייב, תדע דדיין שמתעב בשקול הדעת אינו חוזר ונטעה בדב"מ שהחזיר היינו משום שאין ע"ז שם פס"ד כלל.

ויל"ע בקנס דהו" דצריך דוקא ב"ד, אם גם דין ב"ד להוד לא סגי וצריך דוקא שיהא חייב באמת. והנה לפמ"ש הר"מ במו"נ (ח"ב פ"א) והביאו הרבה הצפ"פ (ע"י השמטות לכלאים השמטה לעמ' מ"ו) יש כלל שכל ב' דברים שאני מוצא א' מהם בפ"ע ע"כ אף חב' ישנו בפ"ע, ולפי"ז נ' דבאמת אה"נ וקנס ל"ש פס"ד במקום שאינו חייב באמת ודומה ממש לד"נ. וי"ל שזהו מעם שא"ח קנס ע"פ עצמו כיון שאין אדם נאמן ע"ע על המעשה וכמ"ש במק"א. וי"ל בזה מה ענין המיעוט אשר ירשיעון אלקים פרט למרשיע עצמו היכן כתיב כאן שצריך עדים דוקא. ולמש"נ ה"ק כיון דצריך פס"ד דוקא א"כ דומה לד"נ, וא"כ ה"ה להיפך פס"ד בלא חיוב באמת לאו כלום הוא ודו"ק.

לא תזרע כרמך כלאים פן תקדש המלאה הזרע אשר תזרע ותבואת הכרם (כב, ט).

בריש ב"ב מחיצת הכרם שנפרצה אומרים לו גזור וכו' נתייאש הימנה ולא גדרה ה"ז קידש.

כ' הרמב"ן בדינא דגרמי שההתראה היא ליאסר, דמסתמא לא ניהא ליה אבל מאחר שהתירו בו גלי אדעתיה דניהא ליה ונאסר. ותמה בס' קובץ שעורים (כ"ק אות קמ"ח) לא נתרה בו ולא יאסר.

ונ' דאין כונת הרמב"ן שבלא התראה באמת לא נאסר, דא"כ נמצא שאנו גורמים לו עבירה ומכשילים אותו ועוברים על לפ"ע, אלא ההתראה היא להבחין אם הוא שוגג ואז אין נאסר או שהוא מזיד וכבר נאסר. ונמצא שיש ספק אם נאסר וההתראה באה לברר הספק.

לא תחרש בשור ובהמר יחדו (כב, י).

נראה דשור וחמור יחדיו הוא מעניני ע"ז, כי העגל היה חציו הקדמי שור והאחורי חמור (ע"י בזהר שמות קצב) ועד"ז היו נוהגים להרוש בשור וחמור יחדיו.

לא תלבש שעטני צמר ופשתים יחדו (כב, יא).

לא תלבש שעטני. גדילים תעשה לך אף מן הכלאים (כס"י).

בתוס' (מנחות ו. ד"ה מזה) כתבו דכלאים בציצית מיקרי מצותו בכך, וצ"ע דהא ילפינן מינה עשה דוחה ל"ת והרי מדבר שמצותו בכך לא ילפינן כמ"ש התוס' (יבמות ד. ד"ה לא).

ונראה דב' מיני מצותו בכך איכא. והכא במנחות כונתם דמצותו של עושה מעשה זה בכך וכמו שביארו דבהאי טלית שהוא לובש מצותו בכלאים ובמצותו בכך כי האי שפיר ילפינן עדל"ת. משא"כ ביבמות כונתם מצותו בכך היינו שמצוה זו בכללה אין לה מציאות אלא בכך יעו"ש.

ואמר אבי הנערה אל הזקנים את בתי נתתי לאיש הזה לאשה וישנאה (כב, טז).

את בתי נתתי לאיש הזה מכאן שהאב מקבל קידושין בתו (כתובות מו):

בתוס' קידושין (ג:) כתבו דילפינן שיכול לביישה כשהיא נערה מדיכול למוסרה למנוול בקטנותה והיה עומד לה הכושת אף בנערותה. וקשה א"כ

גם בקידושין גופא נימא מדנמשך האישות גם בנערות יוכל לקדשה בנערות.

ונראה דבאמת טענה היא זו, וכדאשכחן באמה העבריה דפקע שפחותה בנערותה משום שאין האב יכול למוכרה כשהיא נערה וכמ"ש מכורה כבר יוצאה כו', מיהו קידושין שאני דלא פקעי בכדי. ולפ"ז המקדש בתו קטנה באמת אין לו כח לקדשה אלא לזמן קטנותה אבל שוב לא פקעה האישות לעולם דהוי כמקדש לזמן דלא פקע כדא"י בנדרים (כט).

ואפי' את"ל שאי"ז נכון אבל עכ"פ יש לפרש כן בס"ד בגמ', ולמסקנא אין זה וכמ"ש התוס' ראה מבוגרת יעו"ש.

ואמר אבי הנערה אל הזקנים את בתי נתתי לאיש הזה לאשה וישנאה (כב, טז).

את בתי נתתי לאיש הזה מכאן לאב שנאמן לאסור את בתו (כתובות כב).

בש"ש (ש"י פ"ח) כתב כשם שע"א באיסורין מהני ביה אמתלא ה"נ מהני לאב האומר קדשתי את בתי, והביא ראה מהא דיכיר.

ונראה דלא דמי דאיסורין א"צ עדות ומהני בהו סימנים הוכחות ואומדנות, ואף ע"א דמהני בהו הוא ג"כ מסבירא לדעת רש"י. והיינו ג"כ מצד אומדנא דמסתמא אמת הוא, משו"ה שייך בהו אמתלא דאז האומדנא היא להאמין לחזרתו. משא"כ בקדשתי את בתי דהוא דשב"ע אלא דרחמנא הימניה לאב כבי תרי לא שייך אמתלא. ומה שהביא מדין יכיר י"ל דשאני יכיר דכשם שיש לו כח לומר זה בני נאמן לפוסלו ונאמן לומר עבדי וכמו שיכול לומר ממזר וכמ"ש בש"ש שם, משא"כ הכא לא האמינתו תורה אלא לומר קדשתי אבל לא לומר לא קדשתי. כ"נ לכאורה ועצ"ע בכ"ז.

לא יבא ממזר בקהל ח' גם דור עשירי לא יבא לו בקהל ח' (כג, ג).

ע"ד הפשט ממזר הוא מעם זר. וכד"א וישב ממזר באשדוד (זכריה ט, ו). וזהו הענין שגוי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר אע"פ שאין ממזר אלא מחייבי כריתות. כי זה הוא עיקר ענין ממזר לפשוטו של מקרא ואילו ממזר דחייבי כריתות נפיק מדרשא. ומ"ד הולד כשר ס"ל דהמקרא יוצא מפשוטו לגמרי.

על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור מפתור ארם נהרים לקללך (כג, ח).

כתבו הסמ"ג (ל"ת ק"ג ק"ד) ובריטב"א יבמות (עו:) והרמב"ן דרך בני עמון לא קדמו בלחם אבל בני מואב קדמו כמ"ש (דברים ב, כח) אוכל בכסף תשכרני ומים בכסף תתן לי ושתיתי כו' כאשר עשו לי בני עשוי היושבים בשעיר והמואבים היושבים בער. ומ"ש על דבר אשר לא קדמו קאי אעמון, ואילו וע"ד אשר שכר עליך את בלעם קאי אמואב. ונחמד. ובס' באר שבע (סנהדרין קג:) וכמהרש"א תמיהו עליו מהגמ' דשם, גדולה לגימא שהרחיקה שתי משפחות מישראל ופירש"י עמון ומואב שלפי שלא קדמו ישראל בלחם ובמים נכתב שלא יבאו בקהל.

ונראה ליישב דה"ק לגימא צריך בה זהירות משני הצדדים, כי המונעה חוטא ופעמים להיפך שהנותנה מביא לידי חטא. הכיצד, עמון נתרחק בשביל מניעת לגימא ואילו מואב בשביל לגימא שנתנו שלא כהוגן ע"י בנות מואב.

כי תצא מחנה על איביך ונשמרת מכל דבר רע (כג, י).

ונשמרת מכל דבר רע ר"ת דרום פי' שיתעסקו בתורה והכמה (כמ"ש הרוצה להחכים ידרים) ולא יבאו לידי הרהור חטא.

ועפ"י נראה דמ"ש בגמ' ונשמרת מכל דבר רע שלא יתרחק כיום ויבוא לידי טומאה בלילה מכאן א"ר פנחס בן יאיר תורה מביאה לידי זהירות (ע"ז כ:) ולכאורה אינו מובן מהו מכאן אמר, ולמש"נ א"ש. ותבין בזה מה שהקפיד המלאך על יהושע שלא עסקו בתורה במחנה וכמ"ש ברפ"ק דמגילה. ועמ"ש עוד בזה בקהלת עה"פ לב חכם לימינו.

² אולם כהנ"א (אהע"ז ג"ס ססכ"ז) דחה דברי הש"ש דהא רבי יוחנן הוא דאמר להא דאמר עבדי הוא נאמן, ואיהו ס"ל (ב"ב קכה:) דאין נאמן לפוסלו [וע"ש היטב].

מכל דבר רע ס'ת ערל, וזהו שנצטוו יהושע למול את בני בצאתם למלחמה.

כי תצא מנחה על איביך ונשמרת מכל דבר רע (כג, י).
ונשמרת מכל רע שלא יסתכל אדם באשה נאה ואפילו פנויה באשת איש ואפי' מכווערת (ע"ז כ:).

מצינו כמה פעמים בגמ' שבאת לשאול אשה שאלה בביהמ"ד וענו לה חכמים בלשון בתי.

ונראה הענין עפמ"ש במדרש (שהש"ר ג' י"ג) ר' מנחם בשם ר"י אמר אם באת אשה לפניך לביהמ"ד וכו' תהא רואה אותה כאילו יצאת מירכיק ואל תתן עיניך בה כו'.

לא תסגיר עבד אל אדניו אשר ינצל אליך מעם אדניו (כג, מז).

לא תסגיר עבד אל אדניו – רבי אומר בלוקח עבד ע"מ לשחררו הכתוב מדבר. ה"ד ארנב"י דכתב ליה הכי לכשאקדחך הרי עצמך קנוי לך מעכשיו (גיטין מה).

באבני מלואים (סי' ל"ה ס"ק י"ג) הקשה למ"ש הרמב"ם דמגרש אשה לאחר שאקדשך, לבד החסרון מצד דשלב"ל יש גם חסרון כריתות ולשמה א"כ ה"נ בעבד וא"כ היכי מצי משחרר ליה כה"ג.

ונראה דל"ד עבד לאשה, דעבד הוא חפץ הנקנה שהרי יכול למכור עבדו אבל אין אדם יכול למכור אשתו, וזה פי' דברי הרמב"ם שהכותב גמ קודם אירוסין הוי חסרון בלשמה וכריתות שהרי לא נבראה עדיין כלל החפצא של אישות זו, משא"כ עבד הוא עבד אלא מקודם הוא של ראובן ואח"כ של שמעון.

ומש"ש האבנ"מ כמ"ש בגמ' לרבי דאיצטריך תיבת מעכשיו כי היכי דליתוי ליה יד לקבל הגט, תמוה מה מועיל מעכשיו לזה הרי סו"ס לא חייל השחרור עתה. ואם תאמר דא"צ עכשיו חלות אלא שיהא שם מעשה נתינה עליה, הא אפילו אי לא אמר מעכשיו הוא הכי וצ"ע.

כי יקח איש אשה ובעלה ויהיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה ושלחה מביתו (כד, א).

בתורת גיטין ריש גיטין חק' עמ"ש בגמ' דשליח המעיד על כשרות הגט הוי דשב"ע ואיתחזק איסורא דא"א, הרי אינו מעיד עליה אלא על הגט וה"ז כמעיד על מקוה. וכן חק' הגרע"א (יו"ד ס' מ"ו) והוכיח מתוך כך לעגל שמעידין עליו שהוא בן ח' ימים ומותר לאכול אם ישחמוהו, וכתב דהוי ע"א באיתחזק איסורא דאינה זבוחה אע"פ ש"ל שאינו מעיד על השחיטה אלא אומר שאפשר לשוחמו.

ול"נ כלל דמסע הגמ' בגיטין כמ"ש האחרונים שכתובת הגט אינה אשווי חפצא לגרש בו אלא זה חלק ממעשה הגירושין וכמ"ש וכתב ונתן [וזהו מעם מ"ד שצריך שליחות לכתובת הגט] ועדות על הכתיבה הוי דשב"ע כעדות על הנתינה, משא"כ בעגל אינו מעיד על השחיטה אלא על גיל העגל.

כי יקח איש אשה ובעלה ויהיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה ושלחה מביתו (כד, א).

וכתב לה ספר כריתות, אין לי אלא בדיו, מנין בסם ובסיקרא כו' ת"ל וכתב מ"מ (ספרי).

בהגהות הגר"י פיק ז"ל על הרמב"ם (פי"א משבת ה"ז) האריך לתמוה על מ"ש הרמב"ם בדיו ע"ג סיקרא חייב שתים שהרי בסוגיא דגיטין (יט). אמר' דהדר ביה ר' יוחנן ואמר וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה וא"כ אמאי פסק כוותיה דחייב שתים.

ועוד דבגיטין (לז). גבי שביעית אשכחנ נמי דאריו"ח כהאי לישנא ופסק הר"מ כריו"ח לאחר חזרה. ועיי"ש שהביא לשון הירושלמי בזה דאריו"ח וכי מפני שאנו עוסקין בהלכות שבת אנו מתירין את אשת איש. ותימה על הגר"פ ז"ל שהביא בעצמו ל' הירושלמי ולא הרגיש שמהירושל' מוכח דלא כפירש"י שפירש וכי מפני שאנו אומדין בלבנו כו' אלא כפשוטו שאין לנו לדמות מילתא למילתא ושאיני שבת מגט [שו"מ שכי"פ בהגהות מים חיים] נמצא שלא חזר בו ריו"ח כלל. אמנם בהך דשביעית ודאי חזר בו ריו"ח אבל התם נמי הכונה כך וכי מפני שאנו מדמין מילתא למילתא לומר דאחריות נכסים כגבוי נעשה מעשה. ופשוט.

וענין החילוק בין שבת וגט הוא מבואר, דבשבת עיקר המלאכה הוא מה שהוא עושה מעשה הכתיבה ולא איכפת לן כלל איזה דברים הוא כותב ובלבד שיהא על זה שם ושיעור כתיבה, משא"כ בגט הרי אם יכתבו העדים דברים אחרים ולא שמוותיהם (או דבר המורה על שמוותיהם כגון ההוא דצייר כוותא או התים טביומי) ודאי שאי"ז כלום, ומשו"ה בדיו ע"ג סיקרא נהי דשם כתיבה עלה אבל אין הכותב מחדש כאן תוכן הכתב שהרי כבר היה כתוב זה מקודם וא"א לייחס את זה לכתיבה של עכשיו הלכך אין כאן חתימת עדים.

כי יקח איש אשה ובעלה ויהיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה ושלחה מביתו (כד, א).

ושלחה מלמד שהאשה עושה שליח (קידושין מא).

כתב הרמב"ם (פ"ו מגירושין ה"ט) שאין קטנה המתגרשת עושה שליח מפני ששליחות קבלה צריך עדים ואין מעידין על הקטן, ותמה הראב"ר תיפול דקטן לאו בר שליחות (וע' קצדה"ח סוף הל' שלוחין ובהי' הגר"ח הלוי מ"ש בזה).

ונראה דהנה באמת תמה בס' פלם חיים (יג). דהיכי מהניא שליחות לקבלה והא הוי מידי דממילא דלא שייך בה שליחות כמ"ש הרא"ש בנדרים (עב): לענין שמיעת הבעל.

ונראה דאיה"נ דשליחות קבלה אינה מדין שליחות דעלמא אלא הוא דין חדש מגזיה"כ דושלחה מלמד שהאשה עושה שליח.

ובזה יובן מ"ש הרמב"ם (שם ה"א וה"ד) בשליח הולכה א"צ עדים במינוי ואילו שליח קבלה צריך עדים במינוי. דהיינו, דשליח הולכה הרי אין המינוי דשב"ע שאי"ז חלק מפרשת הגירושין אלא ענין בפ"ע ואין הפרש בין ממנה שליח לגרש אשתו לממנה שליח להפריש תרומה דתרווייהו הם מעשה בפרשת שילוחין, משא"כ מינוי שליח קבלה הוא מעשה בפרשת גירושין דהיינו שאמרה תורה שכך סדר הגירושין שהיא מתגרשת או ע"י קבלת עצמה או ע"י שתשלח שליח לקבל במקומה, ומש"ה צריך עדים בשליחות קבלה דהוי דשב"ע. ומעתה מבואר מה שהוצרך הרמב"ם ליתן טעם מפני מה אין קטנה עושה שליח לקבלה דלא מימעיטא מאתם גם אתם דהכא אי"ז מדין שליחות של כל התורה.

והנה בקובץ שעורים נתקשה בביאור הטעם שכתב הרמב"ם שאין מעידין על הקטן ע"ש. אולם למש"כ אפשר לומר דה"ק כיון דבעי' עדים ע"כ משום דהוי המינוי דשב"ע וחלק ממעשה הגירושין הלכך קטנה לא מציא לאשווי שליח ועדין צ"ב.

והנה הר"י מיגאש כתב דעבד א"י להיעשות שליח לגט היינו רק לשליחות קבלה אבל להולכה שפיר ראוי, והר"ן (גיטין יב. מדהר"ק) כתב הטעם דשליחות קבלה אינו יכול דאין לו יד לקבל דלאו בר כריתות הוא אבל שליח הולכה כיון דשליח הוי לכל מילי ש"ד, ובא"מ (סי' ל"ה סק"ט) כתב שאינו מוכן, ע"ש. אבל למש"כ דשליחות הולכה היא מהדין הכללי של שלוחו של אדם כמותו שכלל התורה ואין הפרש בין שליחות דגט לשליחות דתרומה ואי"ז דשב"ע ולכן א"צ עדים, משא"כ שליח קבלה הוא מחלקי מעשה הגירושין א"כ א"ש טעם הר"י מיגאש בפשיטות.

לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה להיות לו לאשה אחרי אשר הטמאה כי תועבה הוא לפני ה' ולא תחטא את הארץ אשר ה' אלהיך נתן לך נחלה (כד, ד).

מילת הטמאה זרה היא בדקדוק, שאם היא מבנין הפעל א"צ להיות המי"ת דגושה אלא רפויה ובשווא, ואם מבנין התפעל היה צריך להיות הה"א בחיריק, והיא מילה בשני בנינים.

והנראה דהנה כתב ההפלאה (ג). שאשה שאנוסה ומרוצה כאחת נאסרת לבעלה, וראיה מגמ' ריש כתובות איכא פרוצות דעבדי ברצון ופירש"י ונאסרות. ונראה דלזה רמז הכתוב אחרי אשר הַפְּמָאָה דהוי לשון מבנין מפעיל (ע"י אחרים) ומבנין התפעל (ע"י עצמו) והיינו דבכה"ג שהיתה מורכבת הזנות מאונס ומרצון דנאסרת.

ובאופ"א י"ל הפסוק עפמ"ש אשת כהן שנאנסה בעלה לוקח עליה משום טומאה וז"ש שיש שנאסרת אף באונס.

ועוד י"ל עפמ"ש רז"ל (הובא ברמב"ן) ששני ענינים נכללו בזה מחזיר גרושתו וסוטה. והנה הגרושה היא מבנין הפעל שמתגרשת בע"כ וסוטה מבנין התפעל שהוא ברצונה.

כי תקצר קצירך בשדך ושכחת עמר בשדה לא תשוב לקחתו לגר ליתום ולא למנה יהיה למען יברכך ה' אלהיך בכל מעשה ידיך (בר, יט).
למען יברכך ואע"פ שזאת לילו שלל צמחוני ק"ו לעושה צמחוני, אומר מעתה נפלה סלע מילו ומלכא עני ונחפרנס זה הכי הוא מתנצל עליה (רש"י).
והקשה בתורת זרעים (סוף מסכת פאה) מה ראייה היא משכחה לנפלה סלע מידו ומצא עני דבשלמא גבי שכחה שנהנה העני ממנו הבעה"ב ע"כ קבע לו חתוב ברכה, אבל גבי סלע שנפלה ע"כ מיירי שמצאו העני לאחר יאוש דאל"ה מהווייב העני בהשבת אבידה וא"כ כשבא ליד העני כבר היה הפקר ע"י היאוש ונמצא שלא נתפרנס העני ממנו בעה"ב. ועוד דהכא גבי שכחה נהי דתחילת השכחה נעשה בלי ידיעת הבעה"ב אבל מ"מ עיקר המצוה נעשה אח"כ לאחר שנודע לו ששכח שמוזהר הוא בלא תשוב לקחתו ובקשה דלגר ליתום ולא למנה יהיה וא"כ נמצא דמקיים עיקרי המצוה לאחר הידיעה במה שעוזה את השכחה לעניים משא"כ בסלע שנפלה אינו מקיים עתה שום מצוה וצ"ע.

ונראה דאף בשכחה מיד כששכח יש מצות עזיבה אע"פ שלא הרגיש עדיין ולא ידע, דאל"ה היאך הופך להיות ממון עניים דשרי להעני ליטול אף קודם שהרגיש בעה"ב, ותדע שאם אין מצוה אין ממון דהא במקום שמיעטה התורה מהמצוה כגון עכו"ם וכגון לעניים ולא לעורבים אי"ז נעשה כלל ממון עניים, וע"כ דהמצוה היא מיד שהתורה זיכתה לו המצוה שלא מדעתו.

ומצאנו כיצ"ב בחזו"ב (שביעית סי' כ' ס"ק ו') בפירוש דברי הבי"ד לגבי הפקר דשביעית דודאי אפקעתא דמלכא הוא אבל נמשך מהמצוה שגוי וכיצ"ב שפטור אין נעשה הפקר ע"ש.

וכיצ"ב יש לפרש נמי דברי הרא"ש (פ"ק דמכות) דספק בשמיטת כספים הוי ספק דרבנן, וספקו להקל בזה". ולפמ"ש"כ אין כאן גזל ממון דההפקעה אע"פ שהיא ממיילא (ודלא כהיראים) מ"מ תלויה היא במצוה ונע"י ברשב"א גיטין (לו): דחולק ארש"י במ"ש אביי שב ואל תעשה הוא, וכוונתו דרש"י כתב דדין חכמים הוא עם הללוה שאומרים לו אל תפרע, וע"ז פליג הרשב"א שאינו כן אלא דין הממון תלוי במצוה וא"כ דבריהם עם המלוה ואומרים לו אל תגבה ודו"ק.

והיה אם בן הכות הרשע והפילו השפט והכחו לפניו כדי רשעתו במספר (כה, ב).

במספר – ואינו נקוד במספר, למד שהוא דבוק, לומר במספר ארבעים ולא ארבעים שלמים, אלא מנין שהוא סוכס ומשלים לארבעים, והן ארבעים חסר אחת (רש"י).

גם לפי הפשט תיבת במספר קאי אלאחריו וה"ק והפילו השופט והכחו לפניו כדי רשעתו דהיינו כל או"א לפי רשעתו, ובלבד שלא יוסף על ארבעים וז"ש במספר ארבעים יכנו לא יוסף. אמנם לקבלת חז"ל שעונש מלקות בא על עבירת ל"ת דבזה לא שייך שיעורים של כדי רשעתו לכן קבעו המספר תמיד על ל"ט שהוא שיעור היותר גדול שאפשר ללקות.

ארבעים יכנו לא יוסף פן יוסף להכותו וגו' (כה, ג).

בכתבי הגרי"ז (סמנסיל ש"ט) כתב אדם שנתחייב שתי מלקות על שתי רשעויות והוסף לו שליה הבי"ד רצועה אחת במלקות הראשונות עובר בלא יוסף אע"ג דאבתי עוד חשיב רשע מחמת ההרשעה וחייב המלקות השני. וצ"ב.

והנראה דפשטיה דקרא דלא יוסף הוא על שליה הבי"ד המוסף במלקות אלא דדרשינן נמי טעמא דקרא וילפינן מיניה לעלמא לחובל בחבירו, ובחובל בחבירו יש תנאי שיהא אחיך משא"כ בגופיה דקרא אמרינן לא פלוג.

כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם וכן אין לו לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר יבמה יבוא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה (כה, ה).

יבמות (ה). איתא דאצטריך קרא דיבמה יבוא עליה להיכא דנשא מת ומת ואח"כ נשא חי דלא נימא בכה"ג כיון דאישתרי אישתרי. והקשו התו"י שם וז"ל וא"ת היכי מקרי אחות זקוקת וי"ל שאינה אלא מדרבנן.

ויש להקשות לר"ש דס"ל זיקה ככנסה מהתורה א"כ איך נשא אח"כ את אחותה ודוחק לומר דאתא קרא לדאי עבר ונסיב.
ונראה לחדש דכל ב' אחיות דאחת מהם אילו נשאה היה מותר באחותה, אף אם נשא אחותה הרי הוא מותר בה חלכך הכא אילו נשא אותה מותר לייבם אחותה משום הואיל ואישתרי א"כ אף כשאחותה נחשבת ככנסה לו ע"י זיקה מותר בה.

והענין דהנה בפשטיה דקרא הוי הגדר דאיסור ב' אחיות שעל שניהם חל האיסור בשווה שאסרה התורה שתי אחיות וכן אשה ואמה וכדו' וכן מוכח בקרא דכתיב באש ישרפו אותו ואתהן דבפשוטו הוא את שתיהן, מיהו חז"ל דרשו אתהן – אחת מהן, כי לפי דרשת חז"ל לא שייך כלל הגדר הנ"ל לומר שאסור כשתי אחיות שהרי הראשונה בקידושין והשניה בכיאה וע"כ הגדר שהשניה היא הערוה והראשונה כשרה לו, אבל עכ"פ מהני פשטיה דקרא שצריך שיהא ראוי להיות גם אשתו באיסור ערוה זה אילו היה בהיפך שאחותה היתה מתקדשת לו מקודם היה נאסר בזו, ועייין.

לא יהיה לך בביתך איפה ואיפה גדולה וקטנה (כה, יד).

ב"ב (פמ): אומר רב מני בר פטיש כדרך שאמרו לענין איסורן כך אמרו לענין טומאתן. ופירש הרשב"ם כדרך שאמרו לענין איסורן דאסור לשקול בהן אם לא עשוין בענין זה כך אמרו לענין טומאתן דאין מקבלין טומאה אם אין עשוין כך דלא חשיבי כלי כיון דאסור לשקול בהם. ובתוס' רי"ד פליגי עליה וס"ל דלענין טומאה הוי כלי אפילו אם אסור לשקול בו ע"ש.

ובקוב"ש ב"ב (אות שי"ז) כתב דמדברי הרשב"ם נראה דכלי האסור בהנאה אינו מקב"ט כיון דאסור להשתמש בו, ויש לדחות דכלי מאיסור"נ חזי לבני נח אבל משקל חסר דאיסורו משום גזל אסור אף לבני נח, מיהו לענין אוכל האסור מקב"ט אפילו הוא אסור גם לבני נח (כמבואר בסו"פ העור והרוטב).

ודבריו צ"ע דבאוכל האסור בהנאה האוכל עצמו אינו אסור לבני נח אלא דעלינו איכא איסור להאכילו לב"נ מצד איסור"נ משא"כ משקל שאינו מכוון הכלי עצמו אסור בשימוש אף לבני נח ופשוט.

אשר קרך בדרך ויזנב כך כל הנחשלים אחריך ואתה עיף ויגע ולא ירא אלהים (כה, יח).

לשון קרי וטומאה (רש"י).

רמז לדבר עמלק בגי' נגעי בני אדם.

אשר קרך בדרך ויזנב כך כל הנחשלים אחריך ואתה עיף ויגע ולא ירא אלהים (כה, יח).

ויזנב כך מכת זנב חותך מילות וזרק כלפי מעלה (רש"י).

הענין כמ"ש ביבמות (עב). שישאל לא מלו כמדבר משום דלא נשבה להם רוח צפונית, מ"ש דלאו נבדור עניי כבוד. וכתב מהרש"א ומהוין למחנה מהוין לעניי כבוד לא היו יכולים לצאת מפני אויבים כענין מעשה עמלק עכ"ל. א"כ ודאי שקודם מעשה עמלק ניסו לעשות עצתו של המהרש"א ויצאו חוץ למחנה ומלו ובא עמלק וחתך מילותיהם.

הפטרות כי תצא

כי ההרים ימושו והגבעות תמוטנה וחסדי מאתך לא ימוש וברית שלומי לא תמוט אמר מרחמך ה' (ישעיהו נד, י).

יבואר עפ"מ"ש תוס' בשבת (נה). אומר ר"ת זכות אבות תמה אבל ברית אבות לא תמה ע"ש. והנה הרים וגבעות הם האבות והאמהות כמ"ש בר"ה (יא). מודג על ההרים בזכות אבות מקפץ על הגבעות בזכות אמהות, ואמרו בסנהדרין (פא). אל ההרים לא אבל שלא נידון בזכות אבותיו.

והשאה"כ כי ההרים ימושו זה זכות אבות, והגבעות תמוטנה זכות אמהות, וחסדי מאתך לא ימוש, למה, כי וברית שלומי לא תמוט, כי הרי נכרתה ברית לישראל על זאת. (שו"מ כע"ז בשפ"א).